

Тетяна Кізима

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Вікторія Стефанко

студентка гр. ДСПУАзм-22,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНІВ

В умовах сьогодення усе більшої актуальності набувають питання розбудови державно-приватного партнерства (ДПП) та обґрунтування його важливої ролі у соціально-економічному розвитку країни. Поступове впровадження такого виду партнерства насамперед пов'язане із виникненням гострої потреби у значних обсягах інвестицій, необхідних для фінансування й підвищення ефективності реалізації суспільно значимих проектів як на національному, так і на регіональному рівнях. А зважаючи на те, що «розвиток світового ринку, розширення міжнародної торгівлі, глобалізація виробництва й комерції, міжнародне економічне співробітництво і кооперація, вільний рух капіталів між країнами, міждержавна господарська інтеграція становлять одну із найзнаменніших тенденцій сучасності» [1, с 118], переконані, що чинним органам державної влади на місцях слід основний акцент нині робити на популяризації України як потенційно привабливого об'єкта для залучення саме іноземних інвестицій

Окрім цього, в умовах бойових дій, що ведуться на території України, особливо важливим для дослідження питанням є застосування ДПП для повоєнної відбудови регіонів України, які зазнали безпрецедентних руйнувань інфраструктури через військову агресію російської федерації.

Згідно з результатами оновленої «Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4)», оприлюдненої урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та Організацією Об'єднаних Націй, станом на 31 грудня 2024 року загальна вартість відбудови та відновлення в Україні впродовж наступного десятиліття становитиме 524 млрд дол. США. Ця цифра приблизно у 2,8 рази перевищує прогнозований номінальний ВВП України за 2024 рік і більша за потреби, оцінені в 486 млрд дол. рік тому [7].

Безперечно, відновити такі обсяги руйнувань об'єктів інфраструктури в регіонах України у короткі терміни досить складно. У зв'язку з цим виникає потреба забезпечити умови, при яких приватний капітал зміг би долучитися до відбудови країни, в тому числі її соціальної інфраструктури. Таким форматом співпраці між державою та приватним капіталом можуть стати саме проекти ДПП, позаяк «механізм ДПП, із усім різноманіттям його моделей та форм, є інструментом вирішення завдань довгострокового характеру в різному контексті – від застосування тільки інфраструктурних і соціальних проектів загальнодержавного значення до адаптації і розробки особливо перспективних

технологій та новацій в тих географічних регіонах, де сконцентровано значний людський капітал і науковий потенціал» [2, с. 70].

Чинна в Україні нормативно-правова база свідчить про прагнення держави перевести впровадження проєктів ДПП безпосередньо у практичну площину. Позаяк бюджет держави «використовується не лише для часткового перерозподілу доходів із метою підтримання сприятливого соціального середовища у державі, а й активно впливає на економічні, соціальні, національні, політичні та регіональні процеси у суспільстві» [8, с. 145], то участь держави у проєктах ДПП є цілком обґрунтованою і мотивованою.

Згідно положень Закону України «Про державно-приватне партнерство», ДПП є співробітництвом «між державою Україна, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних і комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому Законом та іншими законодавчими актами та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом» [4]. А такими ознаками насамперед є: створення, будівництво (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, технічне переоснащення) або управління (користування, експлуатація, технічне обслуговування) об'єктом ДПП; внесення приватним партнером необхідного обсягу інвестицій в об'єкт ДПП; передача приватному партнеру частини ризиків у процесі реалізації проєкту; довготривалість партнерських відносин (від 5 до 50 років).

Разом з тим, «у вітчизняній та світовій практиці зміст ДПП розглядається у двох площинах: з позиції суб'єктів економічних відносин, які передбачають задоволення їх інтересів внаслідок реалізації проєктів ДПП, та з позиції об'єктів, на які спрямовано фінансові інвестиції приватного капіталу» [5].

Зокрема, в площині регіонального розвитку позитивні аспекти реалізації проєктів ДПП для суб'єктів таких відносин полягають у скороченні обсягу бюджетних видатків на розвиток інфраструктурних об'єктів, а також терміну їх будівництва, реконструкції та введення в експлуатацію. Ще однією перевагою залучення приватних коштів місцевого бізнесу у соціальну інфраструктуру територіальних громад у форматі ДПП є розвиток ринку освітніх, медичних та інших соціальних послуг, що сприятиме на конкурентній основі підвищенню якості їх надання.

Водночас для ДПП притаманний і об'єктивний підхід, який проявляється у плануванні і реалізації конкретних проєктів на регіональному рівні спільно органами місцевої влади та приватними компаніями на базі об'єктів державної й комунальної власності. Об'єктивний підхід до змісту ДПП найбільш повно проявляється через форми реалізації його проєктів. Так, поширеними формами ДПП є: контракти, оренда, управління майном, угода про розподіл продукції, концесія та спільні підприємства.

Важливо зазначити, що «особливо ефективним застосування вказаних формами ДПП може бути у післявоєнний період в Україні, у зв'язку з чим доцільно

їх адаптувати до залучення інвестиційних ресурсів на відбудову зруйнованих об'єктів інфраструктури» [6, с. 131].

Так, наприклад, «за оцінками Міжнародної фінансової корпорації, за умов наявності достатніх реформ приватні інвестиції можуть покрити близько 7 відсотків (5,4 млрд дол. США) масштабних визначених потреб у відновленні та відбудові у транспортному секторі. Також протягом 2027–2033 років сектор водопостачання і водовідведення може мобілізувати додаткові 50 млн дол. США приватних інвестицій, а реформування нормативної бази та інституційної основи можуть збільшити цю суму до \$155 млн. Окрім цього впровадження ДПП у будівництві та управлінні закладами охорони здоров'я може прискорити відбудову, одночасно трансформуючи мережу закладів у більш збалансовану модель, спрямовану на розвиток первинної ланки охорони здоров'я, що могло б покращити надання послуг інструментальної діагностики та лабораторних послуг, які є необхідними для ефективного лікування. У свою чергу пілотні проєкти ДПП для будівництва закладів дошкільної освіти на 1 000 місць можуть залучити інвестиційні можливості на суму близько 100 млн дол. США тоді як інвестиції в заклади початкової, середньої та старшої освіти можуть становити до 160 млн дол. США» [3].

Однак «реалізація цього потенціалу вимагатиме продовження реформ, спрямованих на покращення доступу до ринку, зміцнення інституційної бази та розробку механізмів зниження ризиків, які гарантуватимуть, що проєкти залишатимуться життєздатними та привабливими для інвесторів. Ця діяльність має доповнюватися ініціативами з розбудови потенціалу, які підвищують спроможність органів влади розробляти та впроваджувати ДПП, забезпечуючи таким чином відповідність приватних інвестицій національним цілям щодо відновлення та розвитку регіонів України» [7].

Таким чином, приватне фінансування має бути інтегроване в архітектуру управління публічними інвестиціями України, як важливе джерело фінансування, на додаток до обмежених державних та донорських ресурсів, що включає визначення пріоритетів розвитку ДПП у ключових секторах та впровадження цих можливостей у галузеві стратегії відновлення та відбудови регіонів. Для максимальної ефективності ініціатив ДПП скоординовані зусилля мають продовжувати зміцнювати спроможність центральних і місцевих органів влади розробляти та впроваджувати ДПП. Ці зусилля мають також охоплювати дослідження інноваційних механізмів зниження ризиків, адаптованих до поточних потреб України, щоб забезпечити привабливість проєктів для приватних інвесторів, одночасно вирішуючи важливі пріоритети відновлення соціально-економічного регіонів України.

Список використаних джерел:

1. Кізіма Т. О. Іноземне інвестування в умовах інтеграції України у світову економіку. *Фінанси України*. 2001. № 10. С. 118-125.
2. Клименко С. Є., Лашкул З. В., Мотовиця Н. Я., Ярова Л. Д. Сучасний стан реалізації договорів державно-приватного партнерства та державних

- інвестиційних проєктів у сфері охорони здоров'я. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 68–74.
3. Можливості залучення приватного сектору до зеленої та стійкої відбудови України: Секторальна оцінка, 2023. Т. 2. Світовий банк. URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2023/synthesis-report-private-sector-opportunities-for-a-green-resilient-reconstruction-ukraine-uk.pdf>
 4. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
 5. Сидор І. П., Забаштанський М. М. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 16-23.
 6. Сичова В. В., Самофалова Т. О. Державно-приватне партнерство у повоєнному відновленні України. *Державне будівництво*. 2023. № 2 (34). С. 125–141.
 7. Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4). Світовий банк, Уряд України, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052925103531065/pdf/P180174-93c8e8c1-83a2-487d-aaec-a8435f9db418.pdf>
 8. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.